

Çocuklarda Görme Engeli

PINAR ARICAN

Özet

Dünya çapında 1,4 milyon çocuğun kör olduğu ve bunların dörtte üçünün gelişmekte olan ülkelerden olduğu tahmin edilmektedir. Görme bozukluğu, sosyal etkileşimi sınırlayabilir ve bireylerin sosyal ve duygusal gelişimini olumsuz etkileyebilir. Görme bozukluğu olan çocuklar, gören yaşlılarına göre daha fazla duygusal ve davranışsal zorluklarla karşılaşabilirler. Çocuklarda körlük nispeten nadir olmakla birlikte, engellilik yılları açısından birey, aile ve toplum üzerinde ağır bir yük oluşturur. Koruyucu önlemlerin gerekliliği ve göz hastalığı olan çocukların erken teşhisi ve tedavisinin önemi konusunda her düzeydeki sağlık çalışanlarının farkındalığının artırılması esastır. Cerrahi olarak tedavi edilebilir durumları yönetmek ve görme engelliler için destek imkanı sağlamak için uygun eğitim, tesis, ekipman ve uzman kişiler gereklidir.

Anahtar kelimeler: Çocuk, görme engelli, eğitim

Abstract

It has been estimated that 1.4 million children are blind globally, three-quarters of whom are from developing countries. Visual impairment may limit social interaction and have a negative impact on individuals' social and emotional development. Children with visual impairments may present with more emotional and behavioral difficulties than their sighted peers. Although blindness in children is relatively uncommon, in terms of years of disability, it poses a heavy burden on the individual, the family and society. It is essential to

– GÖRÜŞ/DERLEME –

PINAR ARICAN, e-mail: pinararican @windowslive.com
Basaksehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesi, Çocuk nöroloji kliniği
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3990-7489>
doi: <https://doi.org/10.47646/CMD.2022.289>

156

Çocuk ve
Medeniyet
2022

Sayı 13: 156-161

Pınar Arıcan

improve awareness among health care workers at all levels about the need for preventive measures, and the importance of early identification and treatment of children with eye disease. Appropriate training, facilities, equipment and specialist skills are required to manage surgically curable conditions, and to provide support services.

Keywords: Child, blind, education.

Görme, göze giren ışık ışınlarının retina tarafından elektrik sinyallerine dönüştürülüp optik sinir yoluyla beyine iletilmesi sonucu bir cismin renk, parlaklık, şekil ve boyut gibi görünüşünü oluşturan niteliklerinin algılanmasıdır. Pek çok işlevi yerine getirebilme, normal görmeye bağlıdır. Yazılı ve görsel materyaller aracılığıyla dünyadaki pek çok şey öğrenilebilir. Çevre ile ilgili olarak, bir yerden başka bir yere giderken görsel işaretlerden faydalanılır. Sosyal olarak, insanların yüzüne ve beden diline bakılarak davranışlarımızın uygun olup olmadığına karar vermede görsel ipuçları yardımcı olur (Atowa vd, 2019; Cochrane vd, 2008).

Dünyada tahminen görme engelli çocuk sayısı 19 milyon olup bunun da 1.4 milyonu kördür (Solebo ve Rahi, 2014). Görme engellilerin sınıflandırılması üçe ayrılır. Ağır görme kaybında; bütün düzeltmelere rağmen kişinin iki gözle görmesi 0,1'den (20/200) az olup eğitim – öğretim çalışmalarında görme gücünden yararlanması mümkün değildir. Orta derece görme kaybı; tüm düzeltmelere rağmen kişinin iki gözle görmesi 0,1 (20/200) ile 0,3 (60/200) arasında olması ve özel bir takım araç ve yöntemler olmadan eğitim öğretim çalışmalarında görme gücünden yararlanması mümkün olmamasıdır. Hafif görme kaybı ise tüm düzeltme ile çocuğun görmesindeki bozukluğun 0,3'ün (60/200) üzerinde olması ve eğitim performansını olumsuz yönde etkilemesidir (Esra ve Mayet, 2020).

Çocuklarda görme bozukluğu doğuştan ya da doğum sonrasında ortaya çıkan hastalık veya yaralanma sonucunda meydana gelebilir. Görme bozukluğunun yaygın nedenleri; beynin görmeyi kontrol eden kısımlarını etkileyen nörolojik durumlar sonucu kortikal görme bozukluğu, albinizm ve retinitis pigmentosa gibi genetik durumlar, katarakt, retinoblastom gibi kanserler, gebelik sırasında geçirilen kızamıkçık, toksoplazma, sitomegalovirus gibi enfeksiyonlar, mikroftalmi veya anoftalmi gözlerle ilgili yapısal sorunlar ve gözde, gözü beyne bağlayan yollarda veya beynin görme merkezinde hasar veya yaralanmalardır (Heijthuisen vd, 2013; Foster, 1988; Alzamil vd, 2019).

Görme bozukluğu olan çocukların erken tanı alması erken eğitime başlanması açısından önemlidir. Görme kaybı olan çocuğun davranışları veya gözlerini kullanma biçimleri, görmelerinde bir sorun olduğunu anlamamıza yardımcı olabilir. Eğer bir bebek 4-5 haftalık iken yüzlere ve nesnelere odaklanmıyorsa, 6-8 haftalık iken tanıdık yüzlere ve gördükleri şeylere gülümsemiyorsa, daha büyük bir çocuk nesnelere yüzüne çok yakın tutuyorsa, nesnelere takip etmiyorsa, nesnelere baktıktan sonra gözlerini ovuşturuyorsa, bir şeyleri devirip çok sık takılıp düşüyorsa aklımıza çocukta görme bozukluğu olabileceği gelmelidir (Verwey, 2004; Prince, 2020).

Çocuğun görme engelini olması, günlük hayatında bazı zorluklara ve kısıtlılıklara yol açabilir. Bu durum görme engelli çocuğun dil, motor, kişisel ve sosyal gelişimini olumsuz olarak etkileyebilir. Engelin derecesine ve çocuğun geç tanı alınmasına bağlı olarak, hareket etme ve diğer motor becerilerini normal çocuklara göre daha geç kazanabilirler (Harris ve Lord, 2016; Sonksen ve Dale, 2004). Küçük yaşlarda dil gelişimi etkilenir. Görme bozukluğu olan çocuklar sözel anlatımda zorlanırlar. Monoton sesle konuşma, ses perdeleme yetersizliği vardır, daha yüksek sesle konuşurlar, beden dili kullanımı azdır. Yüz ifadesini mimikleri göremedikleri için ilk iletişim ipuçlarını yakalayamayıp sosyal gelişimleri geri kalabilirler (Celeste, 2016; Manitsa ve Doikou, 2007).

Görme engelli çocukların eğitiminde iki geniş hedefli destek alanı olmalıdır. Hedeflerden biri, çocukların okul müfredatına eşit, adil ve optimize edilmiş erişimlerinin sağlanmasıdır. Diğer hedef ise çocukların kendilerini geliştirme fırsatlarına sahip oldukları sosyal olanaklara erişimi ve bağımsız yaşam ve istihdama hazırlanmalarının sağlanmasıdır (Teoh vd, 2021). Çocuğun eğitim çalışmalarına ne kadar erken başlanırsa netice o derece iyi olacaktır. Bu çalışmada öğretmenler, ebeveynler ve sosyal çevresindeki insanlar yer alır. Bunun nedeni, günlük rutinlerin ev yaşamının ve eğitimin içinde benzer şekilde uygulanması ve tutarlılık gerektirmesidir. Görme engelli olan çocukların eğitim programında, okuma - yazma, dinleme, görme kalıntısından yararlanma, bağımsız hareket eğitimi ve günlük yaşam becerileri ve sosyal beceriler alanlarında geliştirici eğitimler olmalıdır. Görme engeli olan öğrencilerden öğrenme amacıyla öncelikli olarak dokunma duyusunu kullanan öğrenciler Braille alfabesi ile öğrenirler. Bu alfabe iki sütunda yer alan altı noktanın çeşitli kombinasyonları ile harflerin, rakamların, noktalama işaretlerinin matematik işaretlerinin, müzik notalarının oluşturduğu bir alfabe sistemidir (Burnett vd, 2018; Martiniello vd, 2020).

Ebeveynlere öncelikle çocuğa güven vermeleri gerektiği, nesnelere sözel olarak açıklamaları, çocuk bir nesneyi incelerken sabırlı olmaları, dinlerken yapmış olduğu beceriyi de parmaklarıyla yoklamasına her defasında izin ve fırsat vermeleri anlatılmalıdır. Çocuk az görüyor ise onun görmesini destekleyen materyaller almaları önerilmelidir. Her çocuk farklı olduğu ve her görme bozukluğu farklı olduğu, bu yüzden çocuğun bireysel ihtiyaçlarının neler olduğu belirlenmesi ve çocuğa özel desteğin sağlanması aileye öğretilmelidir. Çocuğun kolayca eşyaların yerlerini bulmasına yardım edecek düzenlemeler yapılmalıdır. Yerleri sabit olan eşyaların dışında yaptığımız değişiklikleri her defasında çocuğa gösterilmeli ve yerleri öğretilmelidir (Manitsa ve Doikou, 2022; Tan, 2018).

Uzun baston, rehber köpek, gören rehber kişiler ve hareketi tayin etmede kullanılan elektronik cihazlar çocuğun sosyal hayatın içinde bağımsız hareketine yardımcı olur (Meyer vd, 2020; Veraart vd 2004). Duyusal oyun, sesli kitaplar ve oyunlar, görme engelli çocuklar için öğrenmeyi teşvik etmenin eğlenceli yollarıdır. Diğer duyularını etkinliklere dahil etmek, görme engelli çocukların daha çok şey öğrenebilmesini ve daha çok şey keşfedebilmesini sağlar. Kum ve su gibi farklı dokulu öğeler ile oyunlar oynanabilir, çocuklara farklı sesler çalıp ne olduğunu ve bu sesi nerede duyabileceklerini tahmin etmeleri veya farklı kokuları tanımasını sağlamak gibi oyunlar oluşturabilir. Sese dayalı çevre similatörlü oyunlar ile görme engelli ergenlerin uzaysal bilgi ve navigasyon yetenekleri geliştirilebilir (Connors vd, 2014; Connors vd 2013).

Görme bozukluğu, etkilenen çocuğun çocukluk döneminde ve sonrasında psikolojisi, eğitimi ve sosyoekonomik hayatı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Primer korumada özellikle premature çocuklarda sık görülen prematüre retinopatisine yönelik önleyici stratejiler geliştirmek önemli bir gerekliliktir. İkinci basamakta, çocukluk çağında rutin göz muayeneleri ile görme kaybının tespiti ile oftalmik ve gelişimsel müdahalelerin erken yapılması önemlidir. Üçüncü basamakta ise kalıcı görme kaybı olan çocuklarda, görme bozukluğunun olumsuz etkisini en aza indirmek amacı ile her çocuğa özel ayrı uzmanlık eğitimi ve desteği gereklidir.

Pınar Arıcan

Kaynakça

- Alzamil, W. M., Alshamlan, F.T., Alkhalidi, H.M., Almubaiyd, A. M., Alsaif, A. A., Alhamad, J.R., Alattas, R. H. (2019). Causes of blindness in a pediatric age group at a tertiary healthcare center in the eastern province of Saudi Arabia. *Saudi Medical Journal*, 40(10), 1063.
- Atowa, U.C., Hansraj,R., Wajuihian, S.O. (2019). Visual problems: a review of prevalence studies on visual impairment in school-age children. *International Journal of Ophthalmology*, 12(6), 1037.
- Burnett, A.M., Yashadhana, A., Lee, L., Serova, N., Brain, D., Naidoo, K. (2018). Interventions to improve school-based eye-care services in low-and middle-income countries: a systematic review. *Bulletin of the World Health Organization*, 96(10), 682.
- Celeste, M. (2007). Social skills intervention for a child who is blind. *Journal of Visual Impairment Blindness*, 101(9), 521-533.
- Cochrane, G., Lamoureux, E., Keeffe, J. (2008). Defining the content for a new quality of life questionnaire for students with low vision (the Impact of Vision Impairment on Children: IVI_C). *Ophthalmic epidemiology*, 15(2), 114-120.
- Connors, E., Chrastil, E., Sánchez, J., Merabet, L.B. (2014). Action video game play and transfer of navigation and spatial cognition skills in adolescents who are blind. *Frontiers in human neuroscience*, 8, 133.
- Connors, E. C., Yazzolino, L.A., Sánchez, J., Merabet, L.B. (2013). Development of an audio-based virtual gaming environment to assist with navigation skills in the blind. *JoVE (Journal of Visualized Experiments)*, (73), e50272.
- Esra, N., Mayet, I. (2020). The causes of visual impairment in children in a school for the blind in Johannesburg. *South African Ophthalmology Journal*, 15(1), 23-26.
- Foster, A. (1988). Childhood blindness. *Eye*, 2(1), S27-S36.
- Harris, J., Lord, C. (2016). Mental health of children with vision impairment at 11 years of age. *Developmental Medicine Child Neurology*, 58(7), 774-779.
- Heijthuijsen, A.A.M., Beunders, V.A.A., Jiawan, D., de Mesquita-Voigt, A.M.B., Pawiroredjo, J., Mourits, M., ... Saeed, P. (2013). Causes of severe visual impairment and blindness in children in the Republic of Suriname. *British Journal of Ophthalmology*, 97(7), 812-815.
- Manitsa, I., Doikou, M. (2022). Social support for students with visual impairments in educational institutions: An integrative literature review. *British Journal of Visual Impairment*, 40(1), 29-47.
- Martiniello, N., Haririsnati, L., Wittich, W. (2020). Enablers and barriers encountered by working-age and older adults with vision impairment who pursue braille training. *Disability and Rehabilitation*, 1-16.
- Meyer, D., Bhowmik, J., Islam, F. M. A., Deverell, L. (2020). Profiling guide dog handlers to support guide dog matching decisions. *Disability and rehabilitation*, 42(1), 137-146.
- Prince, L.G. (2020). *Manual for Child and Vision Development Milestone*. Xlibris Corporation.
- Solebo, A.L., Rahi, J. (2014). Epidemiology, aetiology and management of visual impairment in children. *Archives of disease in childhood*, 99(4), 375-379.
- Sonksen, P.M., Dale, N. (2002). Visual impairment in infancy: impact on neurodevelopmental and neurobiological processes. *Developmental medicine and child neurology*, 44(11), 782-791.

- Tan, C. W. (2018). Braille and the Need to Innovate for the Blind. *Annals of the Academy of Medicine, Singapore*, 47(1), 1-2.
- Teoh, L. J., Solebo, A. L., Rahi, J. S., Abbott, J., Abdullah, W., Adams, G., ... Lomas, T. (2021). Visual impairment, severe visual impairment, and blindness in children in Britain (BCVIS2): a national observational study. *The Lancet Child Adolescent Health*, 5(3), 190-200.
- Veraart, C., Duret, F., Brelán, M., Oozeer, M., Delbeke, J. (2004). Vision rehabilitation in the case of blindness. *Expert review of medical devices*, 1(1), 139-153.
- Verwey, P. (2004). Measuring vision in children. *Community Eye Health*, 17(50), 27.